

Conferința națională
CERCETĂRI DE TEREN. PERSPECTIVE LINGVISTICE ȘI ETNOGRAFICE
6-7 iunie 2024, Cluj-Napoca și *online*, pe platforma Zoom

PROGRAM

JOI, 6 iunie 2024	
9.30-10.00	DESCHIDEREA LUCRĂRILOR CONFERINȚEI. CUVINTE DE SALUT Sala de conferințe a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, mansardă) și <i>online</i>, pe platforma Zoom Acad. Doru PAMFIL, președintele Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca CS I dr. Adrian TUDURACHI, directorul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”
10.00-11.15	SESIUNE PLENARĂ Moderator: Cosmina TIMOCE-MOCANU Narcisa ȘTIUCĂ (Universitatea din București), <i>A comunica și a se comunica pe frontierele identității etnice</i> Petar RADOSAVLJEVIĆ (Universitatea din Zagreb), <i>Două direcții de cercetare lingvistică de teren – cercetări de românistică în Croația și de croatistică în România</i>
11.15-11.30	Pauză de cafea
11.30-12.30	SESIUNE PLENARĂ Otilia HEDEȘAN (Universitatea de Vest din Timișoara), <i>Atestări, amintiri (,dar) și descrieri dense. Cercetări de teren asupra hranei în anii 2020+</i> Rozalia COLCIAR (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>„Note” și „impresii”: din jurnalul de anchetă al dialectologului Viorel Bidian</i>
12.30-12.45	Pauză de cafea
12.45-13.30	LANSARE DE CARTE Rozalia Colciar, <i>Feleacu (județul Cluj). Monografie lingvistică</i>

	Editura Presa Universitară Clujeană, 2024.	
	Prezintă: Dumitru LOȘONȚI, Adrian CHIRCU, Vasile MORARU	
	Sala de conferințe a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, mansardă) și <i>online</i> , pe platforma Zoom	
13.30-15.00	Pauză de masă (Restaurantul „Zama”, str. Napoca, nr. 16)	
15.00-17.00	LUCRĂRI PE SECȚIUNI	
	Secțiunea 1: Moderatori: Veronica Ana VLASIN, Florin-Teodor OLARIU Sala de conferințe a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, mansardă) și <i>online</i> , pe platforma Zoom	Secțiunea a 2-a: Moderatori: Marian LUPAȘCU, Alina Lucia STAN Sala de consiliu a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, parter) și <i>online</i> , pe platforma Zoom
	Veronica Ana VLASIN (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>Din jurnalul de anchetă al lui Emil Petrovici pentru Atlasul lingvistic român II. Tipuri și categorii de informații</i> Florin-Teodor OLARIU, Veronica OLARIU (Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Iași), <i>Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB) – aspecte din experiența proiectării și derulării cercetărilor de teren</i>	Marian LUPAȘCU (Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, București), <i>Cercetarea de teren, între observația directă și informația mediată</i> Alina Lucia STAN (Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca), <i>Cercetări etnomuzicologice de teren în Țara Făgărașului (2023)</i> Larisa PRUNĂ (Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca), <i>Cercetări etnografice și</i>

	Mircea FARCAȘ (Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare), <i>Cercetări de teren la românii migranți din Franța</i> Adrian STOICESCU (Universitatea din București), <i>Limba vernaculară a digitalului în comunicarea dintre tineri</i> Liviu-Ovidiu POP (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca), <i>Rolul corpusurilor de specialitate în hiperlocalizarea modelelor mari de limbaj (LLMs)</i>	<i>folclorice în Țara Chioarului, ținutul Cetății de Piatră. Realizări și perspective</i> Gabriela BOANGIU (Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova), <i>Biografia socială – document „deschis” și ciclicități ale investigației etnologice</i> Corina Isabella CSISZÁR & Florin AVRAM (CJCPCT „Liviu Borlan”, Baia Mare), <i>Filmul documentar etnografic ca manieră de valorificare a cercetărilor de teren. „Breb” (2002) – o analiză</i>
17.00-17.15	Pauză de cafea	
Workshop: Alimentația tradițională – de la perspective științifice și reglementări legislative la oferta comunităților rurale (I)* Moderatori: Otilia HEDEȘAN, Petronela SAVIN Sala de conferințe a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, mansardă) și online, pe platforma Zoom		
17.15-18.30	Elena Isabelle TAMBA, Daniela BUTNARU, Gabriela HAJA, Florin-Teodor OLARIU (Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Iași) & Petronela SAVIN (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău), <i>Hrana în spațiul public – elemente de strategie discursivă</i>	

* Workshop organizat în cadrul proiectului GAR 2023–029: *Alimentația în documentele etnografice și lingvistice interbelice din patrimoniul institutelor clujene ale Academiei Române. Corpus digital de referințe și transferul cunoașterii către sectorul agroalimentar – ADELIS (2024-2025)*, finanțat de Academia Română prin Fundația „Patrimoniul”.

	Petronela SAVIN (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău), <i>Cercetarea etnolingvistică de teren, astăzi</i> Alexandru CHISELEV (Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea), <i>DobroFOODie: Cercetări de teren privind alimentația la populațiile din Dobrogea de Nord</i>	
18.30-19.30	Cină	
VINERI, 7 iunie 2024		
	LUCRĂRI PE SECȚIUNI	
9.45-11.45	Secțiunea 1: Moderatori: Adelina Emilia MIHALI, Diana MIHUȚ Sala de conferințe a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, mansardă) și <i>online</i>, pe platforma Zoom	Secțiunea a 2-a: Moderatori: Zoltán ROSTÁS, Otilia HEDEȘAN Sala de consiliu a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, parter) și <i>online</i>, pe platforma Zoom
	Adelina Emilia MIHALI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>Cercetarea toponimică și rolul ei în societatea actuală</i> Diana MIHUȚ (Universitatea de Vest din Timișoara), <i>Riturile școlare: contexte ale unei cercetări de teren</i> Lavinia NASTA (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>Problema jocurilor de copii în câteva chestionare lingvistice și etnografice</i>	Ionuț BUTOI (Universitatea din București), <i>Rolul campaniilor monografice de la Șanț în construcția instituțională a Școlii Gustiene</i> Zoltán ROSTÁS (Universitatea din București), <i>Sociografi budapeștani în schimb de experiență la Șanț</i> Sanda IGNAT (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca), <i>Sociologi germani în campaniile monografice ale Școlii Gusti: Helmut Klocke și Helmut Haufe și cercetările lor de socio-demografie românească</i> Ioana DOROBANȚU-GORDON (Universitatea de Vest din Timișoara), <i>Satul Șanț prin lentila aparatului de</i>

	Lucian DAVID (Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, București), <i>Transhumanța mocanilor în Bărăgan și Dobrogea</i> Mariana STRATULAT (Universitatea de Vest din Timișoara), <i>Sărbătorile Pascale în localitatea Coștei (Banatul Sârbesc). Note de teren și comentarii</i>	<i>filmăt. O analiză formală a filmului documentar sociologic de la 1935</i> Gabriela Violeta ADAM (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>Valorificarea din perspectivă lingvistică a documentelor din ancheta sociologică de la Șanț (BN)</i>
11.45-12.00	Pauză de cafea	
12.00-13.30	LANSĂRI DE CARTE <i>Viețile sociologului.</i> Academicianul Mihail M. Cernea în dialog cu Zoltán Rostás Editura Corint, 2024 <i>Tovarășe fermecătoare, vivandiere, blânde mume...</i> Studentele în publicațiile de propagandă ale Serviciului Social, România 1935–1939. Antologie de Theodora-Eliza Văcărescu Editura Eikon, 2024 Prezintă: Ionuț BUTOI, Zoltán ROSTÁS, Dragoș SDROBIȘ, Theodora-Eliza VĂCĂRESCU Sala de consiliu a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, parter) și <i>online</i>, pe platforma Zoom	
13.30-15.00	Pauză de masă (Restaurantul „Zama”, str. Napoca, nr. 16)	
15.00-17.00	Workshop: Alimentația tradițională – de la perspective științifice și reglementări legislative la oferta comunităților rurale (II) Moderatori: Gabriela Violeta ADAM, Liviu-Ovidiu POP	

	Sala de conferințe a Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române (str. Republicii, nr. 9, parter) și online, pe platforma Zoom
	Marta VREMIR (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>Fructe parfumate și legume coapte. Noțiuni culinare în Lexiconul de la Buda (1825) II</i> Andreea-Nora PUȘCAȘ (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>Unități frazeologice inedite cuprinse în Chestionarul VIII al Muzeului Limbii Române</i> Luminița DRUGĂ (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău), <i>Scurtă privire lingvistico-„culinară” asupra cărților de popularizare: calendarul-almanah</i> Lucian CUIBUS & Cosmina TIMOCE-MOCANU (Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, Cluj-Napoca; Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), <i>Cercetări pluridisciplinare asupra hranei în sprijinul dezvoltării comunităților rurale. O analiză de caz: GAR 2023–029: ADELIS</i> Liviu-Ovidiu POP (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca), <i>Interfețe pentru atlase gastronomice</i>
17.00-17.30	CONCLUZIILE CONFERINȚEI

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Gabriela Violeta ADAM (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Valorificarea din perspectivă lingvistică a documentelor din ancheta sociologică de la Șanț (BN)*

În perioada interbelică, localitatea Șanț, situată pe Valea Superioară a Someșului, a fost mereu în atenția cercetătorilor, aici derulându-se mai multe acțiuni de inventariere și promovare a patrimoniului cultural material și imaterial. La începutul anului 1930, la scurt timp de la demararea anchetelor *Atlasului lingvistic român*, Sever Pop realizează o anchetă lingvistică pe baza chestionarului de 2140 de întrebări, având ca subiect „o femeie tare măreață și mândră” (ALR I. *Jurnal* – pct. 215 Șanț). Cinci ani mai târziu, Șanțul este unul dintre satele în care poposește Școala Sociologică de la București, eveniment care implică întreaga comunitate și-i asigură peste timp o permanentă grijă de a păstra mereu vie amintirea profesorului Dimitrie Gusti. Având în vedere cele două cercetări diferite derulate în anii 1930, 1935 și 1936, ne propunem să valorificăm din perspectivă lingvistică materialele și documentele anexe ale cercetării sociologice, printr-o permanentă raportare la ancheta interbelică a *Atlasului lingvistic român* și la anchetele lingvistice derulate după 1963, prin proiectul *Noului Atlas lingvistic român*.

Gabriela BOANGIU (Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova), *Biografia socială – document „deschis” și ciclicități ale investigației etnologice*

Istoriile de viață, numite uneori și „istoriile mărunte”, fascinează nu doar dintr-o perspectivă estetică sau ușor nostalgică, așa cum se întâmplă uneori cu scrierile memorialistice, ci prin bogăția abordărilor pe care le fac posibile în cadrul științelor sociale. Fiind vorba de „istoria trăită”, de coborârea la individul-vorbitor, care devine actantul principal într-un context socio-cultural și istoric mai amplu, caracteristicile relatării fenomenului viu ar trebui evidențiate în momentul consemnării, înregistrării unor mărci ale acestuia. Arhivarea presupune, inevitabil, „înghețarea” faptului trăit, de aceea cercetătorului i se cere o atenție deosebită în conservarea „vie” a povestirilor vieții, ținându-se cont de dinamica documentului „deschis”. Mai întâi, ce denumim document „deschis”? Este vorba despre caracterul procesual al fenomenelor investigate și despre necesitatea configurării unor documente care să poată permite reveniri în timp sau interpretări ulterioare ale colecțiilor de documente întocmite, astfel încât să nu lipsească anumite detalii privind biografia respondentului, contextul socio-cultural, contextul înregistrării etc. Absența unor astfel de detalii ar vicia documentul iremediabil, iar astfel de situații sunt bine-cunoscute în etapele incipiente ale folcloristicii. Acestor observații trebuie să li se atașeze și cerința implicită oricărui studiu contemporan de etnologie, și anume aceea de a întemeia propria colecție de documente necesare explorării temei de cercetare abordate. Biografiile sociale se dezvoltă întotdeauna ca un document, un „document deschis”, datorită caracterului procesual al cercetării, corelat cu dinamica fenomenelor. Caracterul exploratoriu al documentului evidențiază faptul că

acesta nu e doar etapă în cercetare și nici scop al cercetării, astfel de distincții abstracte plasându-se mai degrabă în sfera unor aspecte didactice, deoarece documentul etnologic este și interogație, și construcție, și creație.

Ionuț BUTOI (Universitatea din București), *Rolul campaniilor monografice de la Șanț în construcția instituțională a Școlii Gustiene*

Cercetările monografice de la Șanț, din 1935 și 1936, au un loc distinct în construcția instituțională a Școlii Gustiene: survenite după perioada de „criză” (în evaluarea lui H.H. Stahl), campanii „fără suflet” ale unei monografii în „agonie”, în percepția unor membri importanți ai Școlii, campaniile experimentează conviețuirea între echipele de cercetare și cele de intervenție socială și cuprind participări noi și importante. Cercetarea de față caută să evalueze impactul campaniilor de la Șanț asupra practicilor științifice monografice, asupra colectivului de colaboratori și stării de spirit a monografiștilor, precum și asupra dezvoltării ulterioare instituționale.

Alexandru CHISELEV (Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion”, Tulcea), *DobroFOODie: Cercetări de teren privind alimentația la populațiile din Dobrogea de Nord*

Proiectul FOODie (*Colecție digitală a patrimoniului alimentar românesc și transfer spre societate*) a oferit, printre numeroase deschideri, posibilitatea desfășurării unor cercetări de teren ample privind alimentația cotidiană și festivă în contextul multiculturalității nord-dobrogene. În ultimii treizeci de ani, hrana a constituit un subiect secundar, recurent abordat de etnografii tulceni în cadrul altor teme, cercetarea concentrându-se mai ales asupra alimentelor (îndeosebi rituale) cu valoare de marcă identitară, a elementelor care exprimă diferența, specificitatea. Cu alte cuvinte, hrana a fost privită ca formă de marcaj etno-cultural/ hrană canonică pentru un anumit grup etnic, într-un anumit context. În schimb, terenurile recente de sub cupola FOODie, desfășurate în comunitățile de români, aromâni, meglenoromâni, italieni, greci, tătari, ruși lipoveni și ucraineni, au adus alimentația în prim-plan, evidențiind, totodată, relația acesteia cu micro-cosmosul personal al surselor orale (experiența trăită, tradiția și moștenirea culturală familială sau de grup), dar și cu universul de reguli și obiceiuri care operează la nivel societal, într-o anumită perioadă istorică, din această dialectică a sistemelor de referință derivând multiple alte ipostaze ale hranei, pe care le vom detalia în cadrul acestei intervenții.

Rozalia COLCIAR (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *„Note” și „impresii”: din jurnalul de anchetă al dialectologului Viorel Bidian*

Lucrarea noastră are în vedere un subiect mai puțin abordat în lucrările de specialitate: jurnalul de anchetă dialectală. În cazul nostru, este vorba despre jurnalul de anchetă al dialectologului Viorel Bidian, unul dintre autorii ALRR–Transilvania, care a cules material dialectal din 79 de localități din centrul, vestul și sud-vestul Transilvaniei. Redactate după modelul jurnalului dialectal inițiat, la noi,

de către cei doi anchetatori ai ALR, Sever Pop și Emil Petrovici, aceste date sunt intitulate de autor „note” și „impresii” și sunt atașate caietelor de anchetă. Deși nu este consemnată în jurnal, perioada de desfășurare a anchetei, respectiv între anii 1968–1972, apare pe coperta fiecărui caiet de anchetă. Majoritatea informațiilor din jurnal referitoare la localități și informatori sunt consemnate și în *Chestionarul introductiv* al atlasului și completează volumul cu *Date despre localități și informatori*. Dincolo de nota subiectivă, personală, specifică jurnalului (aspect confesiv, relatare la persoana I), este vorba despre texte-document sau mărturie, care stau sub semnul autenticității și surprind patru categorii de aspecte: 1) date de natură lingvistică (particularități ale graiului local și, uneori, compararea acestora cu cele ale graiului din localitățile învecinate); 2) date de natură sociologică (numărul de case din localitatea respectivă și modul lor de alcătuire, dar și ocupațiile locuitorilor); 3) date despre informatorul din anchetă (aprecieri legate de sex, vârstă, statut socio-profesional sau competență lingvistică); 4) călătoria anchetatorului-dialectolog până în localitatea supusă anchetei (mijloace de transport, durata călătoriei); 5) referiri la persoanele de contact din localitate (cadre didactice, primari, secretari PCR). Se poate aprecia că toate aceste informații transmise prin „vocea” anchetatorului reprezintă, înainte de toate, încercarea de a realiza și de a lăsa posterității un text-document prin surprindere obiectivă a unei anumite realități lingvistice și istorico-sociale românești din a doua jumătate a sec. XX. Nu în ultimul rând, din spatele acestei „voci” narrative transpare un portret al anchetatorului „în acțiune”, punând în lumină natura tenace și meticuloasă a anchetatorului Viorel Bidian și calitățile sale lingvistice (metodă, curiozitate științifică, simț al limbii, capacitate analitică, adaptabilitate).

Corina Isabella CSISZÁR & Florin AVRAM (CJCPCT „Liviu Borlan”, Baia Mare), *Filmul documentar etnografic ca manieră de valorificare a cercetărilor de teren. „Breb” (2002) – o analiză*

În anul 2022, sub egida C.J.C.P.C.T. „Liviu Borlan” Maramureș, am realizat un documentar etnografic în satul Breb din Maramureșul istoric, renumit îndeosebi pentru casele sale din lemn și biserica monumentală, construită în anul 1531 și împodobită cu icoane datând din secolele XVII-XIX. Localitatea a ajuns să fie cunoscută lumii nu doar pentru peisajul de o frumusețe aparte, pentru patrimoniul său arhitectonic, pentru meșteșugul prelucrării lemnului ori pentru tradițiile și obiceiurile care ritmează viața locuitorilor săi, ci și datorită câtorva persoane/personalități ale căror povești de viață s-au intersectat la un moment dat cu Brebul, contribuind în mod decisiv la așezarea sa pe harta turismului global. Între aceste persoane în jurul cărora s-a construit, cu timpul, o aură aproape legendară, se numără Vasile Oanea, veritabil cronicar al micii localități, a cărui celebritate e datorată pasiunii sale de a scrie poezii, de a fotografia și filma scene din realitatea cotidiană. Popularitatea Brebului a crescut în mod considerabil odată cu publicarea cărții *Along the Enchanted Way: A Story of Love and Life in Romania* (2010), de către britanicul William Blacker, în urma experienței acestuia de a trăi, vreme de opt ani, printre locuitorii acestui sat. Imediat după apariția cărții lui Blacker și plăcut impresionat de izul medieval al localității, actualul Rege Charles al III-lea a achiziționat două căsuțe tradiționale de lemn, prin „Mihai Eminescu Trust”. Ultimul englez celebru stabilit în Breb și devenit vecin cu proprietățile Regelui Marii Britanii este renumitul fotograf Duncan Ridgley, fost *paparazzo* al Prințesei Daiana de Wales. Ridgley a cutreierat ținutul adunând obiecte tradiționale și a deschis „Village Hotel”, care le promite

turiștilor de pe întregul mapamond împlinirea visului de a retrăi în Anglia de odinioară. Dincolo de povestea satului Breb surprinsă prin lentila camerei video, comunicarea noastră își propune să discute avantajele valorificării cercetărilor etnografice de teren prin intermediul filmului documentar.

Lucian CUIBUS & Cosmina TIMOCE-MOCANU (Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, Cluj-Napoca; Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Cercetări pluridisciplinare asupra hranei în sprijinul dezvoltării comunităților rurale. O analiză de caz: GAR 2023–029: ADELIS*

Comunicarea noastră expune premisele dezvoltării proiectului GAR 2023–029: *Alimentația în documentele etnografice și lingvistice interbelice din patrimoniul institutelor clujene ale Academiei Române. Corpus digital de referințe și transferul cunoașterii către sectorul agroalimentar–ADELIS (2024-2025)*, finanțat de Academia Română prin Fundația „Patrimoniu”. Derulat într-o formulă pluridisciplinară și interinstituțională inedită în peisajul academic românesc, proiectul reunește o echipă de doisprezece cercetători care abordează subiectul hranei din perspectivele teoretico-metodologice ale unor domenii diverse (etnologie, dialectologie, lexicografie, gastronomie moleculară, biotehnologie și inginerie alimentară, nutriție și dietetică), propunându-și să pună la dispoziția comunităților câteva resurse despre hrană identificate în arhivele etnografice și lingvistice constituite în Clujul interbelic, dar mai ales să contribuie la creșterea gradului de conștientizare a importanței pe care patrimoniul alimentar o are în definirea identității locale și regionale, dar și a posibilității utilizării acestuia ca resursă pentru dezvoltarea antreprenoriatului, a agroturismului și turismului rural.

Lucian DAVID (Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, București), *Transhumanța mocanilor în Bărăgan și Dobrogea*

Existența cadrului natural prielnic, varietatea reliefului și a solului, bogăția rețelei hidrografice corelate cu extensiunea pășunilor și fânețelor au favorizat dezvoltarea unor vaste peisaje pastorale în Munții Carpați. G. Vâlsan spunea: „Carpații românești păstrează încă o viață păstorească de oieri neobișnuit de dezvoltată. Poate niciun lanț de munți din Europa nu li se poate asemana în această privință” (2001: 410). În anul 2020, elementul „Transhumanța carpatică, parte a vieții pastorale tradiționale” a fost introdus în Inventarul național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial. La realizarea acestui raport, votat unanim de membrii Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial (CNSPCI), am contribuit cu materiale științifice. Mai apoi, la 30 martie 2022, zece țări europene, printre care se află și România, au depus la UNESCO dosarul multinațional „Transhumanța, strămutarea sezonieră a turmelor”, pentru a fi înscris în Lista Reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității. Procesul de elaborare a dosarului de nominalizare a fost coordonat de Ministerul Culturii și Sportului din Spania, în colaborare cu instituțiile omoloage din Albania, Andorra, Austria, Croația, Franța, Grecia, Italia, Luxemburg și România. Această nominalizare este extensia elementului „Transhumanța, strămutarea sezonieră a turmelor de-a lungul traseelor migratoare în zona mediteraneeană și în Alpi”, înscris în anul

2019 în Lista Reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității, de către Austria, Grecia și Italia. Dosarul a fost evaluat și acceptat la a 18-a reuniune a Comitetului Interguvernamental pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, care a avut loc între 4–9 decembrie 2023, în Botswana.

Transhumanța mocanilor în Bărăgan și în Dobrogea este un proiect cultural finanțat prin contractul nr. P0514/2024, câștigat de Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București, alături de partenerii Asociația Culturală „Moștenitorii”, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Asociația Agricolă „Țara Loviștei”, A.J.C.O.C. „Păstorul Miorița” Constanța, în urma competiției lansate de Administrația Fondului Cultural Național în toamna anului 2023.

Ioana DOROBANȚU-GORDON (Universitatea de Vest din Timișoara), *Satul Șanț prin lentila aparatului de filmat. O analiză formală a filmului documentar sociologic de la 1935*

Comunicarea de față își propune să exploreze rolul și poziționarea filmului documentar „Satul Șanț” în cadrul filmelor sociologice și etnografice românești, precum și să analizeze – din perspectiva teoriei și practicii filmului non-ficțional – demersul echipei de realizatori, metodele și mecanismele decizionale angrenate, în contextul perioadei interbelice, în realizarea acestei pelicule de referință. Filmul realizat în 1935, în satul Șanț din județul Năsăud, de către Henri Stahl, Anton Golopenția, Paul Sterian și N. Argintescu-Amza, face parte din strategia Școlii Gustiene de valorificare a cercetărilor monografice, fiind un exemplu al utilizării inovatoare (la momentul respectiv) a filmului documentar, în campaniile monografice de la Drăguș, Cornova și Șanț.

Luminița DRUGĂ (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău), *Scurtă privire lingvistico-„culinară” asupra cărților de popularizare: calendarul-almanah*

Calendarul-almanah, „carte populară”, legată încă de la începuturi de sintagma „muncilor și zilelor” pentru toate categoriile sociale, cu origini controversate și un caracter compozit, enciclopedic, se înscrie în categoria tipăriturilor cu o profundă influență asupra conștiinței publice a cititorilor din spațiul românesc, începând din secolul al XVIII-lea. Amestecul de cunoștințe „folositoare” a transformat calendarul-almanah nu numai într-un ghid practic multiplu (economic, comercial, turistic, meteorologic), dar i-a conferit și o latură educativă, în sensul unor constante lecții de istorie, de educație civică, de etică. Mai mult, literatura – atât cea românească, cât și cea universală – a fost adeseori selectată drept „ilustrare” a obiectivelor educative. Lucrarea noastră își propune să „arunce” o scurtă privire lingvistico-„culinară” asupra acestui tip de texte, pe care l-am redescoperit cu ocazia unei anchete de teren, desfășurată în satul Cârța, județul Harghita, în luna ianuarie 2024. Calendarele-almanah au reușit să-și educe publicul, secole la rând, nu numai în privința gustului în materie de gastronomie, ci și a gustul estetic.

Mircea FARCAȘ (Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord din Baia Mare), *Cercetări de teren la românii migranți din Franța*

Românii stabiliți în Franța se găsesc în situația de bilingvism, etapă în care româna și franceza sunt în competiție inegală, franceza bucurându-se de prestigiu. Observațiile făcute vizează comparația între două familii, una în care ambii soți sunt români stabiliți în Paris, iar cealaltă, în care doar soțul este român, soția fiind franțuzoaică. Rezultatele pun în valoare importanța factorului social care determină integrarea totală sau parțială a românilor în Franța. Factorul timp se dovedește decisiv în evoluția tipului de bilingvism, punându-și amprenta și pe exprimarea românească, care va suferi numeroase modificări sub influența francezei.

Otilia HEDEȘAN (Universitatea de Vest din Timișoara), *Atestări, amintiri (,dar) și descrieri dense. Cercetări de teren asupra hranei în anii 2020+*

Între 7 februarie 2021 și 26 februarie 2024, am străbătut 39 de localități din Banat, realizând 41 de interviuri ample, în care au fost implicate 55 de persoane. Toate aceste discuții au fost produse în Banatul istoric și au ca subiect principal hrana și manierele tradiționale de a lua masa. Localitățile din care provin informațiile alcătuiesc o adevărată rețea relevantă pentru întreaga regiune: ele se află pe teritoriile a două țări (România și Serbia), fiind așezate deopotrivă în câmpie, în zonele de deal sau în regiunile muntoase, urmăresc principalele văi ale Banatului, includ deopotrivă localități populate de români sau de diferite grupuri etnice (maghiari, bulgari, sârbi, croați, germani, cehi, slovaci, romi și evrei). Interviurile cumulează peste 86 de ore de înregistrare și lor li se adaugă alte circa 30 de ore de înregistrare video a observațiilor făcute la fața locului, atunci când au fost pregătite anumite feluri de mâncare, considerate de localnici specifice.

Materialul obținut în urma acestor cercetări este unul foarte bogat, extrem de eterogen, adesea deconcertant prin numeroasele aspecte reliefate ori, dimpotrivă, prin temele asupra cărora se păstrează tăcerea. El permite, desigur, realizarea unor liste de feluri de mâncare specifice (cu rețetarele și denumirile locale aferente) și de ingrediente utilizate, evidențiază valorile acordate acestor elemente și repartiția lor intraregională.

Consultarea aceluiași corpus poate prilejui și o observare a diferențelor structurale dintre informații. Uneori acestea sunt simple atestări, alteori sunt fulgurante fragmente cu caracter memorial și, în destul de numeroase cazuri, sunt ceea ce poate fi numit, în linia bibliografiei antropologice, *descrieri dense* ale unor segmente aparținătoare propriei culturi. Prezentarea pe care o propun urmărește această varietate de maniere de a transmite informația (referitoare la hrană, în cazul de față), tentând să interpreteze situațiile concrete și, atunci când este posibil, opțiunile oamenilor.

Sanda IGNAT (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca), *Sociologi germani în campaniile monografice ale Școlii Gusti: Helmut Klocke și Helmut Haufe și cercetările lor de socio-demografie românească*

În anii 1930, doi dintre asistenții profesorului Gunther Ipsen (1899–1984), care activa în acei ani la universitățile din Leipzig, Königsberg și Viena, mai întâi Helmut Klocke (1904–199?), apoi Helmut Haufe (1906–1943), au venit în România ca bursieri, să efectueze stagii de teren și documentare pe teme de socio-demografie a Estului Europei, teme indicate de mentorul lor. Ei au participat

la câteva campanii monografice ale Școlii Sociologice de la București și au fost în legătură epistolară cu Anton Golopenția. Cercetările lor s-au materializat în lucrări de socio-demografie istorică ce coroborau date statistice cu idei bio- și geopolitice din curentul științific „*deutsche Ostforschung*” (cercetarea Estului Europei din perspectivă germană). Prezentarea urmărește activitatea celor doi în România și lucrările realizate de ei în urma stagiilor desfășurate, precum și relațiile de colaborare cu colegi de breaslă români. În același timp, pe baza scrierilor lor, încercăm să punem în lumină asemănările și diferențele de concepție dintre acea „*völkische Realsoziologie*” (sociologia etnică de coloratură politică) practică în Germania interbelică și sociologia ca „știință a națiunii” și a „realității sociale”, așa cum o înțelegeau Dimitrie Gusti și discipolii săi.

Marian LUPAȘCU (Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, București), *Cercetarea de teren, între observația directă și informația mediată*

Școala nu pregătește cercetători; facultățile oferă, în cel mai bun caz, doar câteva linii directoare, eventual și bibliografia minimală necesară profesiei. Un etnomuzicolog se formează lucrând în institute de cercetare o perioadă îndelungată, iar maturitatea profesională este probată prin articole, studii, cărți, antologii sonore publicate. Primordial este contactul nemijlocit cu folclorul viu (performare în context genuin și/sau cercetare prin observație directă și/sau studiu pe înregistrări audio-video), apoi documentarea complementară, în arhivă și bibliografică. Este ideal ca cercetătorul să aibă și o experiență muzicală practică, de cântare *in situ*, solo și/sau în diverse ansambluri, pe o perioadă de câțiva ani. Inerent, apare însă pericolul subiectivismului, prin extrapolarea propriilor experiențe și distorsionarea informației culese din realitate, fapt care trebuie neapărat evitat.

În folclor, muzica, textul, mișcarea coregrafică trăiesc în simbioză. Limbajele se nasc împreună, nu se separă nici în performare, nici în analiză, iar fiecare reinterpretare a unei variante are caracterul unei creații, în sincronie. De aceea, cultura orală nu este și nu poate fi standardizată. Putem surprinde și înregistra o variantă interpretativă, dar nu există un tip reprezentativ care să se multiplice aidoma, ca în creația cultă. De aici, necesitatea contactului continuu al cercetătorului cu obiectul cercetat.

Folcloristica muzicală românească își are rădăcinile în secolul al XVIII-lea. Spre sfârșitul celui de-al XIX-lea, începe să se manifeste interesul științific pentru componenta muzicală a patrimoniului cultural imaterial și se conturează regulile de bază ale culegerii. În aceeași perioadă, devine posibilă eșantionarea și fixarea fenomenului oral pe un suport. Primele manifestări concrete ale folcloristicii muzicale românești datează din 1906. Majoritare sunt culegerile empirice, realizate de diletanți, de obicei învățători de țară. În primul deceniu al secolului al XX-lea, România este printre primele țări în care folcloristica muzicală începe să se transforme în etnomuzicologie. Disciplina se autonomizează, își formează o metodologie științifică de cercetare, care vizează operațiile de culegere, transcriere, analiză și dezvoltă o bază teoretică.

În trioul fondator, Dumitru Georgescu-Kiriac, Béla Bartók, Constantin Brăiloiu, contrar părerilor împământenite, primul se dovedește a fi cel mai important, chiar dacă numele lui nu este atât de cunoscut pe plan internațional. D. G. Kiriac este cel dintâi cercetător care elaborează o metodologie, modernă și cuprinzătoare, bazată pe asigurarea obiectivității documentelor primare, sarcină prioritară a

culegătorului de folclor. Béla Bartók consacră folclorului românesc cea mai mare parte a operei sale. În 1910, oferă Academiei Române, prin intermediul lui D. G. Kiriac, materiale culese din Bihor. El stabilește principiile metodei experimentale prin care este evidențiată variabilitatea. Constantin Brăiloiu, primul etnomuzicolog în toată puterea cuvântului, savant cu o viziune integratoare și de perspectivă, abordează ambele laturi ale cercetării: activitatea de fixare a fenomenului oral și cea de exegeză științifică. C. Brăiloiu rămâne, și astăzi, unul dintre puținii etnomuzicologi care abordează fenomenul dinspre realitatea concretă, văzută echilibrat din perspectiva *insider*-ului și *outsider*-ului, spre teoretizare.

La sfârșitul secolului al XX-lea, evoluția spectaculoasă a computerului prin dezvoltarea explozivă a componentelor *hardware* și *software* a determinat apariția și perfecționarea formatelor digitale audio, foto, video, text. Formatele analogice au fost abandonate, iar informația a devenit ușor de înregistrat/creat, stocat, distribuit, accesat, prelucrat, manipulat, supravegheat.

În 2020 a venit și Pandemia COVID 19, iar multe activități și majoritatea interacțiunilor umane s-au mutat, forțat, pe internet. Din 2023, AI trece în prim-plan, se dezvoltă *machine-learning*, softurile învață automat prelucrând cantități uriașe de date, folosesc rețele neuronale artificiale. În aceste condiții Internetul a devenit mijloc de comunicare, mediere, propagare a informației, inclusiv a celei de proveniență folclorică, și sursă facilă de documentare. Problemele sunt însă numeroase.

Adelina Emilia MIHALI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Cercetarea toponimică și rolul ei în societatea actuală*

Ultimele decenii au marcat schimbări majore în viața societății românești, de la deschiderea granițelor după 1990 și migrație, la relația omului cu grupul din care provine sau în interiorul căruia trăiește, cu limba pe care o vorbește etc. Toate acestea au determinat modificări de percepție la nivelul legăturii individului cu mediul înconjurător, aspect ce implică și uzul toponimelor. Lucrarea noastră abordează problema cercetării toponimice în contextul sociocultural actual. Analiza întreprinsă urmărește, pe baza exemplelor obținute direct în urma cercetărilor de teren, reliefaarea gradului de interes manifestat de societatea actuală pentru cunoașterea/studierea numelor de locuri, precum și relația toponimiei cu celelalte discipline umaniste și rolul ei în construirea identității naționale. Scopul lucrării este de a atrage atenția asupra importanței toponimiei în conservarea aspectelor ce țin de istoria, mentalitatea și identitatea unei comunități.

Diana MIHUȚ (Universitatea de Vest din Timișoara), *Riturile școlare: contexte ale unei cercetări de teren*

Comunicarea de față se concentrează, la mai bine de zece ani de la realizarea lor, asupra cercetărilor de teren făcute cu ocazia studiilor doctorale pe care le-am urmat la Universitatea de Vest din Timișoara. Orientată înspre studiul riturilor școlare, cercetarea doctorală mi-a oferit prilejul unor experiențe de teren diferite de cele care i-au urmat și care s-au concentrat îndeosebi asupra unor subiecte care țin de studiul comunităților tradiționale. Astfel, terenul făcut cu această ocazie s-a suprapus, într-o oarecare măsură, unei experiențe personale și profesionale care mi-a facilitat accesul în interiorul unor instituții de învățământ, unde am putut aplica unele chestionare, face observații directe sau, cel mai important, am putut realiza interviuri mai ample. Cum anume am selectat informatorii,

cine sunt aceștia, de ce sunt ei reprezentativi pentru subiectul în discuție, când și în ce context am înregistrat/discutat cu aceștia sunt doar câteva repere importante asupra cărora comunicarea de față își propune să reflecteze.

Lavinia NASTA (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Problema jocurilor de copii în câteva chestionare lingvistice și etnografice*

Pornind de la premisa filozofică, deja vehiculată, că la început a fost jocul, întrucât lumea a fost creată prin joc, omul, în esența lui, nefiind decât creația ludică a unui demiurg, iar această jucărie demiurgică, prinzând viață, de fapt, existând prin și datorită jocului, devine preocupată ea însăși de a se juca, ne propunem să readucem în discuție problema jocului în spațiul cultural românesc.

Revenind de pe tărâmul idealist-filozofic pe teren realist, jocul/joaca este activitatea predilectă a copilului, în lumea căruia jocul echivalează cu munca adultului. Așadar, jocul nu este deloc o activitate ne semnificativă în viața socioculturală, ci reprezintă o îndeletnicire deosebit de serioasă, în care se reflectă nu doar comportamente ale microsocietăților și obiceiuri familiale și cetățenești, teoretizate de psihologi și antropologi, ci și acte ritualice și incantații străvechi, motiv pentru care etnologii și chiar (etno)muzicologii au fost extrem de interesați de această chestiune.

Lingviști, lexicografi și dialectologi, preocupați de viața cuvintelor, au fost atrași și ei de culegerea jocurilor de copii, în descrierea cărora au putut găsi *comori neprețuite*. Deci dacă puiul de om se joacă liber, respectând cu strictețe *constrângerile* ludice, adultul se căznește să extragă din jocul copilului sensuri și lumi captive. Această strădanie se observă și în întrebările lansate de specialiști, în chestionarele lingvistice și etnografice, pe tot teritoriul românesc.

Ceea ce ne dorim în comunicarea noastră este să reliefăm interesul pentru jocurile de copii în cele mai cunoscute chestionare lingvistice și etnografice, din ale căror răspunsuri s-au născut fonduri de arhivă: Hasdeu, Nic. Densușianu, MLR, ALR, Mușlea, NALR, Ciubotaru și AER.

Florin-Teodor OLARIU, Veronica OLARIU (Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Iași), *Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB) – aspecte din experiența proiectării și derulării cercetărilor de teren*

Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB) a fost conceput *ab initio* ca un proiect-pilot de geolingvistică românească, menit să răspundă la două provocări majore: a) realizarea anchetelor în format video; b) punerea în practică a unei metodologii complexe, care să permită documentarea variației lingvistice dintr-o perspectivă pluridimensională (diatopică, distratică, diatopică și diamesică). Dată fiind această complexitate atât la nivelul obiectivelor, cât și al metodologiei de cercetare, în timpul proiectării chestionarului, dar și al derulării anchetelor de teren, au apărut situații specifice, cărora echipa proiectului a fost nevoită să le găsească soluții adecvate. Unele astfel de aspecte ce țin, de exemplu, de elaborarea chestionarului, de contractul de comunicare dintre anchetator și informator, de reacția acestuia din urmă în fața camerei de filmat sau de etica și deontologia cercetării de teren vor face obiectul comunicării de față, aducând, astfel, în prim-plan unele aspecte de continuitate, dar și de inovație în raport cu tradiția cercetărilor dialectologice pe terenul limbii române.

Liviu-Ovidiu POP (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca), *Interfețe pentru atlase gastronomice*

Utilizarea interfețelor cartografice în gestionarea și vizualizarea bazelor cu date gastronomice, folclorice, etnografice și lingvistice oferă oportunități inedite pentru analiza și diseminarea resurselor culturale. Această lucrare explorează metodologiile și practicile în pregătirea și structurarea datelor, pentru a maximiza eficiența și accesibilitatea acestor interfețe. Discutăm despre importanța standardizării datelor și interoperabilității între diverse sisteme de arhivare, precum și despre tehnicile de integrare a metadatelor, pentru a facilita căutările transversale și contextuale. De asemenea, sunt evaluate diferite platforme *software* care pot suporta dezvoltarea de interfețe cartografice personalizate, punând un accent deosebit pe adaptabilitate și scalabilitate. În final, exemplificăm prin cazuri practice cum aceste interfețe pot îmbunătăți interacțiunea utilizatorilor cu patrimoniul cultural, oferind un acces mai intuitiv și o experiență îmbogățită în explorarea diversității gastronomice românești.

Liviu-Ovidiu POP (Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca), *Rolul corpusurilor de specialitate în hiperlocalizarea modelelor mari de limbaj (LLMs)*

Modelele mari de limbaj (LLMs) au capacitatea revoluționară de a transforma interacțiunile bazate pe limbaj prin integrarea nuanțelor hiperlocale. Utilizarea corpusurilor lingvistice existente pentru a alimenta acești algoritmi poate îmbunătăți semnificativ acuratețea și relevanța răspunsurilor generate. Această prezentare va face o introducere generală în LLMs și modalitățile prin care corpusurile lingvistice sunt utilizate pentru a finisa modelele de limbaj, permițându-le să genereze limbaj care reflectă variații regionale subtile și specificități culturale.

Larisa PRUNĂ (Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca), *Cercetări etnografice și folclorice în Țara Chioarului, ținutul Cetății de Piatră. Realizări și perspective*

Cercetarea științifică dispune, în prezent, de numeroase date privind evoluția în timp a folclorului românesc pe arii largi, dar există încă ținuturi, cum este și Țara Chioarului, unde lipsesc colecții și studii reprezentative, care ar ajuta la o mai bună înțelegere și creionare a particularităților zonei. Nu putem contesta unele preocupări pentru culegerea materialului folcloric din Chioar, întreprinse de către personalități ale folcloristicii din Transilvania, dar există o latură care așteaptă să fie descoperită prin noi cercetări de teren și incursiuni în arhivele de documente folclorice. Considerăm că o astfel de activitate ar pune într-o lumină mai clară zone etnografice mai puțin cunoscute, cum este și Chioarul, ținutul Cetății de Piatră.

Andreea-Nora PUȘCAȘ (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Unități frazeologice inedite cuprinse în Chestionarul VIII al Muzeului Limbii Române*

Ultimul chestionar elaborat de Muzeul Limbii Române, *Chestionarul VIII. Mâncăruri și băuturi*, conține o serie de întrebări care privesc hrana în exces și mâncatul în general (întrebările 99–102, 113), respectiv consumul de băuturi alcoolice și excesele specifice acestuia

(chestiunile 105–108, 109–112). Pe lângă aceste unități sintagmatice „țintite”, am identificat în caietele de anchetă o serie de frazeologisme privitoare la hrană, cu care unii respondenți își „ornamentează” răspunsurile. Comunicarea noastră are în vedere sistematizarea și interpretarea în cheie etnolingvistică a acestui minicorpus frazeologic.

Petar RADOSAVLJEVIĆ (Universitatea din Zagreb), *Două direcții de cercetare lingvistică de teren – cercetări de românistică în Croația și de croatistică în România*

Scopul prezentării este de a oferi o trecere în revistă a cercetărilor de teren ale autorului, întreprinse din 2006 până în prezent. Este vorba, în primul rând, de cercetări de teren întreprinse la grupuri lingvistice mai puțin cunoscute, precum romii băieși, vorbitori de graiuri dacoromâne din Croația, și croații din județul Timiș, vorbitori de dialecte ale limbii croate (*kajkavian* și *štokavian*) și, doar într-o mică măsură, la grupuri lingvistice mai cunoscute, cum sunt vorbitorii de istroromână din Croația sau croații carașoveni din România.

Primele cercetări de teren ale autorului au fost întreprinse la grupuri etnice ale romilor băieși, vorbitori de varietăți dialectale ale dacoromânei, care sunt cunoscuți și sub alte denumiri și autodenumiri precum *rudari/Ludari*, *Munćani* etc. În Croația, ei constituie aproximativ 75% din minoritatea națională romă, numărul lor actual depășind 12.000. Din 2021, autorul întreprinde și cercetări de teren la comunități mult mai mici ca număr, și anume la puținii croați kajkavieni din Checea și *Šokci* din Recaş, care încă vorbesc graiul matern. În întregul județ Timiș trăiesc în prezent 179 de croați, dintre care doar o parte declară croata ca limbă maternă.

Cu toate că aceste două direcții de cercetare de teren prezintă diferențe, mai ales în ceea ce privește structura demografică a informatorilor și numărul total de vorbitori, se pot observa și similarități, fiind vorba de grupuri minoritare aflate în mediu aloglot de mult timp (băieșii, de peste 150 de ani, vorbitorii de dialect *kajkavian*, de peste 220 de ani și *Šokci*, de peste 300 de ani), care prezintă fenomene de contact lingvistic, precum și de vulnerabilitate lingvistică.

Zoltán ROSTÁS (Universitatea din București), *Sociografi budapeșteni în schimb de experiență la Șanț*

Răspunzând interesului tinerilor sociografi din Budapesta, Anton Golopenția, aflat la studii în Germania, a organizat o călătorie de studii a acestora în România, în 1935. Scopul declarat a fost o întâlnire, la București, cu profesorul Dimitrie Gusti și cu colaboratorii săi, o vizită în câteva sate din Transilvania și o descindere la Șanț, localitate în care o echipă monografică și una de intervenție socială își desfășurau activitatea. Oaspeții au fost informați de Henri H. Stahl, conducătorul expediției Fundației Culturale Regale. Lucrarea de față încearcă – pentru prima dată – să confrunte relatările contemporane și ulterioare, românești și ungurești, despre munca participanților la monografie și la activitatea culturală din 1935, din Șanț. Autorul studiului explică, pe de-o parte, motivele lipsei de comentarii mai ample în presa română, iar pe de altă parte, vehemența cu care a fost criticată relatarea lui László Németh în presa maghiară a vremii.

Petronela SAVIN (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău), *Cercetarea etnolingvistică de teren, astăzi*

Etnolingvistica, versiunea europeană a ceea ce anglo-saxonii numesc antropologie lingvistică, are în vedere, în viziunea lui E. Coșeriu, studiul varietății și variației limbajului în strânsă legătură cu civilizația și cultura unei societăți, prin ilustrarea măsurii în care o anumită organizare lexicală corespunde unui anumit tip de experiență și de cunoaștere intuitivă a realității. Ca știință ce are ca obiect variația culturală la nivelul limbajului, etnolingvistica a fost pusă în relație directă cu etnologia, dialectologia și sociolingvistica, ancheta de teren fiind o metodă comună de cercetare pentru toate aceste discipline.

Anchetele de teren realizate de noi în cadrul proiectelor eCULTFOOD și FOODie, între anii 2016 și 2022, care au avut ca scop înregistrarea de discursuri referitoare la felul de a găti acasă, au contribuit la punerea în act a unui demers de cercetare de tip etnolingvistic, prilejuind formularea de reflecții referitoare la întregul proces de investigare. Miza etnolingvistică a demersului a fost studierea discursului referitor la tradițiile culinare în contextul comunicării reale, cu scopul de a face vizibil mecanismul de formare și funcționare a limbajului culinar popular, din perspectiva relației cu fundamentul cultural.

Alina-Lucia STAN (Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca), *Cercetări etnomuzicologice de teren în Țara Făgărașului (2023)*

În vara anului 2023 am inițiat un proiect de cercetare de teren în Țara Făgărașului, zonă aflată în centrul Țării Oltului, pornind din partea de vest, din localitatea Porumbacu de Sus, și ajungând până la limita estică, în Șinca Nouă, precum și în Zona Perșanilor, până în satul Fântâna. Parcurgând în jur de treizeci de sate într-un interval de două săptămâni, am înregistrat un material folcloric vast, însumând aproximativ 500 de melodii, din toate genurile: cântece de leagăn, cântece rituale de mireasă, de cătănie, de seceriș, cântece rituale funebre, bocete, versuri, colinde, cântece de stil vechi și de joc. La sfârșitul lunii noiembrie, am revenit pentru trei zile în Zona Avrigului, înregistrând un total de 150 de melodii de la comunitățile bine închegate din Avrig și Racovița.

Ținând cont de faptul că, în urmă cu aproape un secol, Constantin Brăiloiu realiza primele cercetări asupra vieții muzicale din Țara Făgărașului, cu precădere în satul Drăguș, ne propunem să facem câteva observații privind starea actuală a practicării unor obiceiuri și a cântecelor aparținătoare, precum și păstrarea sau transformarea în timp a unor tipologii melodice ceremoniale și neceremoniale.

Adrian STOICESCU (Universitatea din București), *Limba vernaculară a digitalului în comunicarea dintre tineri*

Sistemele de codificare a mesajului cu scopul receptării diferențiate a acestuia nu sunt o noutate a limbii digitale. Aceasta din urmă, preponderent vizual-textuală, nu numai că reprezintă o limbă nouă prin ea însăși, cu propriile reguli semantice și sintactice, ci, mai ales, permite codificări particulare în raport cu dominantele semantice, prin excelență puternic contextualizate și laxe. Lucrarea de față propune investigarea unor situații comunicaționale prin analiza sensurilor contextuale pe care unele imagini digitale (*emoji-uri*, *emoticoane*, *gif-uri*) le capătă în discursul juvenil, din perspectiva constituirii unui sistem cifric utilizat ca element distinctiv de apartenență la grup.

Mariana STRATULAT (Universitatea de Vest din Timișoara), *Sărbătorile Pascale în localitatea Coștei (Banatul Sârbesc). Note de teren și comentarii*

În afară de semnificația lor religioasă, Sărbătorile Pascale reprezintă și un excelent prilej pentru efectuarea unor cercetări de tip etnologic, întrucât aduc în prim plan diversitatea practicilor, a obiceiurilor și a bucătăriei tradiționale. În localitatea Coștei din Banatul Sârbesc, cu populație majoritară de etnie română, tradițiile sunt respectate cu sfințenie, ceea ce o transformă într-o destinație ofertantă pentru cercetări etnologice și lingvistice. În lucrarea de față, am dedicat o atenție sporită analizei terminologiei înregistrate în localitatea Coștei în context festiv, în scopul de a contribui la înțelegerea mai profundă a identității culturale și lingvistice a comunității studiate.

Narcisa ȘTIUCĂ (Universitatea din București), *A comunica și a se comunica pe frontierele identității etnice*

Comunicarea se bazează pe experiența de cercetare acumulată în arii multietnice din România, de-a lungul a trei decenii. Vom vorbi despre poziția cercetătorului (reprezentant al grupului majoritar), care este una problematică, atât din perspectivă alteritară, cât și deontologică, el fiind un *oaspete al străinilor*. Comunicarea presupune norme și acceptarea lor de ambele părți, dar și o sumă de coduri care se constituie într-o *convenție a ospitalității*. Dintre acestea, cel mai evident este cel verbal, deși nu întotdeauna și cel mai eficient. Dorim să punem în valoare o parte din strategiile *in-group* menite să definească identitatea etnică, dar și s-o evalueze, s-o clarifice, dar și s-o echivaleze prin apel la markeri și valori care, socotite fiind prea adesea irepetabile, unice, sunt percepute ca obstacole în calea armonizării și, uneori, chiar a dialogului între culturi.

Elena Isabelle TAMBA, Daniela BUTNARU, Gabriela HAJA, Florin-Teodor OLARIU (Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Iași) & **Petronela SAVIN** (Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău), *Hrana în spațiul public – elemente de strategie discursivă*

Lucrarea de față propune o prezentare a modului prin care pot fi studiate cuvintele legate de câmpul lexical al hranei (realitate extrem de prezentă în viața comunității), etapă preliminară a unei cercetări din cadrul unui *laborator viu* de lingvistică (*Linguistic Actions Living Lab*), ceea ce constituie un element inovativ în demersurile analitice de tip lingvistic, etnolingvistic etc. din România, menit să permită cercetări complexe, interdisciplinare, în era digitală, cu accent pe gândirea sistemică și pe impactul social.

Misiunea laboratorului de lingvistică este să spună, în diferite moduri, povestea cuvintelor legate de hrană, punând limba în centru, ca principal vector de exprimare culturală și element identitar, în ideea de a promova cercetarea interdisciplinară, inovarea, colaborarea și sustenabilitatea în ecosistemul alimentar.

Acest tip de analiză se încadrează și în contextul unui Centru de excelență (CESAR2030), inițiat pentru a găsi cele mai bune soluții pentru a corela cunoștințe, persoane, comportamente, interacțiuni, structuri, mentalități, laboratoare vii, idei, sisteme, părți interesate

și gândirea sistemică, pentru a aborda cele mai importante probleme din sistemele agroalimentare, guvernanta participativă, reziliența sistemului alimentar și societatea deschisă bazată pe cunoaștere (<https://cesar2030.rdrp.org/>).

Vom avea în vedere studierea termenilor legați de hrană în contextul comunicării în spațiul public, analizând denumirile specifice pentru ingrediente, tehnici de gătit, preparate culinare. De asemenea, vom urmări prezența acestor termeni la nivelul structurilor fixe din limbă și al numelor de diferite tipuri. Materialul lingvistic analizat va reprezenta conținutul pentru o platformă multimedia relațională, care va pune împreună dicționare, atlase și alte resurse digitale. Vom întreprinde, de asemenea, demersuri de recuperare a elementelor de patrimoniu lingvistic gastronomic, interesându-ne și de terminologia alimentară românească din diaspora (comunități istorice și recente). Un interes sporit vom acorda, însă, discursului culinar de astăzi, ca parte a variatelor strategii de viață sănătoasă sau de marketing. Încadrându-se în această ultimă direcție de cercetare, în prezentarea de față, vom da și câteva exemple de analiză lingvistică a unor denumiri de produse, dar și de producători din zona Moldovei.

Veronica Ana VLASIN (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Din jurnalul de anchetă al lui Emil Petrovici pentru **Atlasul lingvistic român II**. Tipuri și categorii de informații*

Anchetele lingvistice directe pentru *Atlasul lingvistic român*, efectuate în perioada interbelică (1930–1938) de cei doi autori ai atlasului, Sever Pop și Emil Petrovici, sub coordonarea lui Sextil Pușcariu, cuprind, pe lângă informațiile lingvistice, obținute pe baza chestionarului, și aspecte etnografice, sociale și culturale extrem de interesante.

Alături de datele despre informatori, despre localitatea anchetată, număr de locuitori, componența etnică, relațiile comerciale cu localități apropiate etc., prevăzute în partea introductivă a chestionarului – comun pentru ambele anchete (ALR I și ALR II), cei doi anchetatori au înregistrat în jurnalul de anchetă și observații generale sau punctuale asupra graiului, precum și informații considerate relevante ori notate ca urmare a impresiei pe care le-au creat-o locurile, oamenii și realitățile satului românesc din perioada respectivă.

În comunicarea noastră urmărim să identificăm tipuri și categorii de informații prezente în jurnalul de anchetă al lui Emil Petrovici, înregistrat în cele 85 de puncte de anchetă (73 pentru graiuri românești, 12 pentru graiurile minorităților) din rețeaua cartografică a *Atlasului lingvistic român II*.

Marta VREMIR (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Cluj-Napoca), *Frunte parfumate și legume coapte. Noțiuni culinare în **Lexiconul de la Buda** (1825). II*

HRănirea și hidratarea (mâncatul și băutul) sunt două nevoi fundamentale ale omului, care se găsesc la granița dintre biologic, cultural și social. Identitatea culturală gastronomică se naște din împărtășirea acelorași obiceiuri culinare (aprovizionare, materii prime utilizate, operațiuni culinare, structurarea meselor ș. a.). Lucrarea își propune să prezinte o parte din termenii culinari extrași din *Lexiconul de la Buda*, în perspectiva unei analize mai ample a terminologiei gastronomice prezente în această lucrare. Obiectivul

principal al studiului constă în: a) identificarea termenilor legați de metodele de bază ale preparării alimentelor, în general; b) identificarea materiilor prime (cereale, legume, fructe, condimente, cărnuri etc.) utilizate în prepararea mâncărilor în perioada elaborării *Lexiconului*, respectiv prezentarea acestor produse. Având în vedere vastul material de termeni culinari întâlnit în *Lexiconul de la Buda*, prelucrarea bazei lexicale referitoare la acest segment va continua, întrucât este necesară o mai amplă abordare și exploatare a acestor noțiuni.

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

CS I dr. Dumitru LOȘONȚI (Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”)

Prof. dr. Petar RADOSAVLJEVIĆ (Universitatea din Zagreb)

Prof. dr. Narcisa ȘTIUCĂ (Universitatea din București)

Prof. dr. Otilia HEDEȘAN (Universitatea de Vest din Timișoara)

Prof. dr. Zoltán ROSTÁS (Universitatea din București)

COMITETUL DE ORGANIZARE

CS III dr. Veronica Ana VLASIN, CS III dr. Gabriela Violeta ADAM, CS dr. Lavinia NASTA,

CS II dr. Cosmina TIMOCE-MOCANU

(Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”)